

تحلیلی بر نقش بقاع متبرکه در توسعه گردشگری مذهبی (مطالعه موردی بقاع متبرکه بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد)

بهرروز خشت زر^۱

چکیده

گردشگری مذهبی یکی از اشکال عمده ی گردشگری است که شامل دیدار از اماکن مذهبی و انجام فرایض دینی و مذهبی است. گردشگری زیارتی، از قدیمی ترین اشکال در گذشته و از جمله پر رونق ترین گردشگری ها در زمان حاضر است. در واقع در مقوله گردشگری فرهنگی باید به گردشگری زیارتی و گردشگری مذهبی اشاره نمود که در نوع اول، گردشگر فقط با انگیزه زیارت اماکن مورد احترام و اعتقاد خویش به سفر نموده، ولی در نوع دوم، علاوه بر زیارت اماکن مقدسه به سیاحت و تفریح نیز می پردازد. به این خاطر در این پژوهش گردشگری زیارتی در مفهوم گردشگری مذهبی بیان می شود، چرا که در منطقه مورد مطالعه علاوه بر وجود مقبره امامزادگان، وجود طبیعتی بکر و زیبا در جذب گردشگران مؤثر است.

در گردشگری مذهبی از یک سو باور مذهبی نقش دارد و از دیگر سو زمانی که گردشگران صرف دیدن مکان های مذهبی می کنند. جنبه دیگر واقعیت این است که این گردشگران قبل از اینکه قصد سفر داشته باشند، انگیزه های مذهبی برای سفر دارند. زیارت یکی از مصادیق کنش دینی است که در ادیان ومذاهب مختلف مورد تاکید قرار گرفته است. این نوع گردشگری در کشور ما به جهت بافت مذهبی و همچنین جاذبه های زیارتی که در آن وجود دارد اهمیت بیشتری می یابد و می تواند موجبات افزایش سرمایه گذاری های کلان و خرد در نواحی روستایی، خود اشتغالی روستاییان، توسعه گردشگری روستایی، شناخت جاذبه های تاریخی، طبیعی، مذهبی و خدمت رسانی بهتر به روستاییان را سبب شود. هدف این پژوهش ارائه توصیفی نو به مقوله گردشگری مذهبی و توسعه آن در استان کهگیلویه و بویراحمد و بخصوص بخش سرفاریاب می باشد. برای این منظور ابتدا مبانی نظری گردشگری مذهبی، مورد مطالعه قرار گرفته سپس، جاذبه های گردشگری مذهبی سرفاریاب ذکر و ظرفیت های گردشگری مذهبی در سرفاریاب معرفی گردید. روش تحقیق این مطالعه، مشاهده مستقیم ظرفیت های محدوده مورد بررسی و استفاده از مطالعات اسنادی و اطلاعات ثانویه است. در پایان، پیشنهادهایی برای توسعه گردشگری مذهبی در منطقه مورد مطالعه بیان شده است.

کلمات کلیدی: گردشگری، گردشگری مذهبی، بقاع متبرکه، سرفاریاب و کهگیلویه و بویراحمد

^۱ کارشناسی ارشد جغرافیا و جنگ، دانشگاه ارومیه، khajebhrouz72@gmail.com

۱- مقدمه

گردشگری انواع مختلفی دارد: گردشگری طبیعی، گردشگری تاریخی، گردشگری سلامت، گردشگری ورزشی، گردشگری الکترونیکی و گردشگری مذهبی.

گردشگری مذهبی شکلی از اشکال گردشگری است که بر موانع آب و هوایی غلبه می نماید و با تغییرات فصلی و تحولات آب و هوایی تعداد گردشگران و بازدید از شهرها و مراکز مذهبی دچار تغییر نمی شود. برای این نوع گردشگر، تنها مقصد حائز اهمیت نیست. تجربه او از همان ابتدای ترک مبدا آغاز می شود و تمام مسیر و وقایعی را که در طول مسیر با آن مواجه می شود، در برمی گیرد. گردشگری مذهبی نقش عمده ای در زندگی اجتماعی کشورهای اسلامی ایفا می کند. گردشگری مذهبی، علاوه بر جنبه های اقتصادی و مالی، باعث ارتباط بیشتر با سایر جوامع اسلامی شده و تعامل بین ملل و فرهنگ هایی را که نقاط مشترکی دارند، سبب میشود (فیض آبادی و وزیری محبوب، ۱۳۹۰: ۲).

مردم به دلایل و انگیزه های مختلف به گردش و مسافرت می روند. در این میان انگیزه های مذهبی یکی از قدیمی ترین و پررونق ترین گردش ها در سراسر جهان است (نهادندی و نعمتی، ۱۳۸۹: ۱۴۶). در واقع گردشگران مذهبی، گردشگرانی فرهنگی هستند که برای زیارت اماکن، آثار، یادمان های مذهبی، انجام اعمال مذهبی و دینی، ترویج و آموزش و گذران اوقات فراغت در مکان ها و مراکز مذهبی جهان سفر می کنند با این وجود امروز گردشگری مذهبی با همه ی اجزاء و گونه های مختلف آن، به سبب ویژگی های ساختاری و کارکردی خاص توانسته خود را در متن گردشگران جهانی جای دهد، به طوری که حوزه نفوذ آن سراسر جهان را فرا گرفته است (تقوایی و همکاران، ۱۳۸۸: ۴۲).

یکی از مهمترین انگیزه های مهم گردشگری در جهان، انگیزه مذهبی و زیارتی است. این نوع گردشگری یکی از پایدارترین انواع گردشگری است. در این راستا بقاع متبرکه علاوه بر نقش و تأثیر مذهبی می توانند بر عمران و آبادانی منطقه تأثیرگذار باشند و در کنار فضای معنوی، فضای تفریحی نیز برای مردم ایجاد کنند. در ایران این جاذبه های فرهنگی - مذهبی (امامزادگان، زیارتگاه ها، مساجد تاریخی، حسینیه ها) در کنار اجرای مراسم فرهنگی و مذهبی در آنها که ریشه در باورها و اعتقادات دارند، منجر به پیوند بین فرهنگ و مذهب شده است و تعداد زیادی از گردشگران مذهبی فرهنگی را به خود جذب کرده است (قادری و همکاران، ۱۳۸۸: ۷۷).

گردشگری مذهبی به مفهوم تخصصی خود فراتر از وابستگی به زمان و اوقات فراغت، عامل مهم جغرافیای انسانی در شکل گیری مسافرت، ایجاد تمرکز و چشم انداز فرهنگی است (بدری و طیبی، ۱۳۹۱: ۱۵۵).

بنابر تعریف سازمان جهانی گردشگری، گردشگر کسی است که به طور موقت (حداقل ۲۴ ساعت و حداکثر یک سال) از خانه خود دور می شود و به منطقه دیگر سفر میکند (WTO) و زائر کسی است که با انگیزه های معنوی و مذهبی سفر می کند. کوهن (۱۹۹۲) با تمایز قائل شدن بین زائران و گردشگران، می نویسد: زائر به سوی مرکز جهان خویش حرکت می کند و گردشگر از مرکز جهان خود دور میشود و به سوی یک مکان لذت بخش حرکت می کند. بنابر تعریف فوق می توان سفر زیارتی را به عنوان یکی از اشکال گردشگری تلقی کرد (تیموتی و آلسن، ۱۳۹۲: ۲۲).

در کشور ما با توجه به دین و آیین و مذهب مردم، گرایش و کشش زیادی به مسئله مقدس بودن اماکن مذهبی و زیارت آن اماکن وجود دارد و در کل کشور، ۵ هزار و ۸۰۰ بقعه، بعنوان آرامگاه های امامزادگان و همچنین ۳ هزار و ۱۱۹ مکان مذهبی مقدس ثبت شده شامل حسینیه ها، مساجد، مدارس مذهبی و حوزه های علمیه، کلیسا، کنیسه - آتشگاه و نیایشگاه از ادیان مختلف وجود دارد که می تواند فرصت خوبی برای گردشگری مذهبی باشد (مومنی، ۱۳۸۷: ۱۴). در اماکن مقدس و مذهبی مانند امامزاده ها، زائرین زیادی برای زیارت، دعا، نیایش، انجام نذر، قربانی، تفریح، عزاداری حضور پیدا می کنند و در مواردی شاهد کرامات، و معجزات در این اماکن هستیم. لذا شناخت این اعمال و رفتارها و معجزات و کرامات امام زاده ها که از عناصر فرهنگ دینی و اجتماعی هستند و معرفی آنها به مردم و ارتقاء فرهنگ زیارت، ضرورت پژوهش را بیشتر نمایان می کند. از دیگر سو، با وجود اهمیت مناسک زیارت و آثار اجتماعی گسترده آن در ایران، تحقیقات مردم شناختی در این زمینه بسیار محدود بوده است. بنابراین ضرورت انجام پژوهشی مردم شناختی پیرامون کنش زیارت و ارائه توصیفی غنی از معنا و مناسک از یک سو و مورد مطالعه قراردادن گردشگران بعنوان کنشگرانی که علاوه بر زائران در جستجوی اماکن مقدس و متبرکه هستند. از همینرو، این پژوهش با مدنظر قرار دادن رویکرد کیفی به توصیف چپستی و چگونگی گردشگری مذهبی از طریق امار بقیع متبرکه امام زاده گان در بخش سرفاریاب میپردازد.

استان کهگیلویه و بویراحمد به یمن وجود پربرکت ۲۵۸ بقاع متبرکه همواره میزبان خیل عظیمی از دوستداران این اماکن از سراسر ایران اسلامی و بخصوص استان های جنوبی و استان های همجوار است. بخش سرفاریاب هم به دلیل وجود ۱۹ بقیع متبرکه امامزادگان و الامقام در روستاها و مسیرهای منتهی به سرفاریاب دارای قابلیت زیادی برای توسعه گردشگری مذهبی می باشد.

۲- ضرورت و اهمیت پژوهش

وجود مراکز مذهبی، از چنان اعتباری برخوردار بوده که دلایل عمده توسعه شهرها و رشد گردشگری به شمار می‌آید. میلیون‌ها نفر هر ساله در دنیا سفر می‌کنند تا به الوهیت نزدیک شده یا به اهداف روحانی خود با بازدید از مکان‌های مقدس برسند. رشد و توسعه بقاع متبرکه جهت پاسخگویی به نیازهای معنوی و مادی زائران، بر روند توسعه شهرنشینی تاثیر مستقیم دارد و مطالعه چگونگی این تاثیرگذاری‌ها در توسعه شهرنشینی از اهمیت فراوانی برخوردار است (موسوی و میرنجف، ۱۳۹۳).

همچنین در اهمیت و ضرورت انجام تحقیق باید گفت درحالی که فعالیت‌های روزانه‌ی جامعه‌ی مدرن، بیشتر در قالب مادیات و تغییرات فیزیکی محصور شده و انسان را دچار روزمرگی کرده‌اند، گردشگری که دارای نظامی از ارزش‌ها و معناست، آدمی را در درک مفاهیم و ترمیم کاستی‌های زندگی روزانه یاری می‌دهد. لذا گردشگری به عنوان یک نظام معنا در دهه‌های اخیر پناهگاهی برای فرار از خستگی‌های جسمی گردشگران و منفعت‌طلبی ذینفعان شده است، چنانکه ارزش معنایی این پدیده به ترکیبی از عناصر و پدیده‌های قابل لمس و تجربه تقلیل یافته است. گرایش بیش از پیش گردشگران مدرن به کنجکاوی و درک مفاهیم جدید باعث شده تا موضوع معنویت در گردشگری در سال‌های اخیر توسط محققان و کنفرانس‌های بین‌المللی مورد توجه و بازبینی قرار گیرد. اقداماتی که علی‌رغم کاستی‌ها، حرکتی رو به جلو و ارزشمند تلقی می‌شوند (ایمانی و همکاران، ۱۳۹۵).

استان گهگیلویه و بویراحمد و بخش سرفاریاب نیز به دلیل برخورداری از تمدنی کهن و حضور پیروان دین اسلام دارای اماکن مذهبی بسیار متنوعی است و از منظر جاذبه‌های اکوتوریسمی و تنوع اقلیمی و بقعه متبرکه فراوانی به عنوان آرامگاه‌های امامزادگان ثبت شده و در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده و شامل حسینیه‌ها، مساجد، مدارس مذهبی و حوزه علمیه و ... شناسایی شده است که برای جذب گردشگر از اهمیت بالایی برخوردارند. مهمترین و شاخص‌ترین جاذبه‌های گردشگری بخش سرفاریاب، که هر روزه مورد بازدید تعداد زیادی از گردشگران و زائران هم‌استانی و خارج از استان قرار می‌گیرند، امام زاده علی، امام زاده حمزه، امام زاده یحیی و .... است. واقعیت امر این است که مقیاس فعالیت این مجموعه‌های مذهبی، به اندازه‌های بالاست که دارای حوزه نفوذ گسترده‌ای در جذب گردشگر در سطح ملی و حتی بین‌المللی قرار دارد.

۳- اهداف پژوهش

۳-۱- هدف اصلی

تبیین نقش بقاع متبرکه بر توسعه‌ی گردشگری مذهبی

۳-۲- اهداف جزئی

- ۱- تبیین نقش بقاع متبرکه بخش سرفاریاب بر توسعه‌ی گردشگری مذهبی
- ۲- معرفی ظرفیت‌های گردشگری مذهبی بخش سرفاریاب گهگیلویه و بویراحمد

۴- تعاریف و اصطلاحات نظری

۴-۱- تعریف گردشگر

گردشگر به کسی گفته می‌شود که به کشوری غیر از محل زندگی خود برای مدتی از ۲۴ ساعت و کمتر از یکسال سفر کند و قصد او از سفر، تفریح، استراحت، ورزش، دیدار اقوام و دوستان و ... باشد.

۴-۲- گردشگری چیست

«گردشگری» یا «جهانگردی» (توریسم) سفر موقت مردم به مقصدی غیر از محل زندگی عادی خود است که با هدف شناخت و استفاده از جاذبه‌های طبیعی و تاریخی و گذران اوقات فراغت، رسیدن به آرامش فکری و روحی، برقراری روابط تجاری، شناخت فرهنگ‌ها و آداب و رسوم ملل مختلف و ... انجام می‌گیرد.

از ویژگی‌های دیگر جهانگردی کمک به حفظ و نگهداری مواهب طبیعی و آثار تاریخی به جامانده از نسل‌های گذشته به منظور انتقال به آیندگان است. در اشکال خاصی از گردشگری مثل طبیعت‌گردی (اکوتوریسم) گردشگری فرهنگی، گردشگران یاد خواهند گرفت که ضمن بازدید از میراث فرهنگی و لذت بردن از طبیعت به گونه‌ای مسئولانه با آن‌ها برخورد کنند و از تخریب و آسیب رساندن به این جاذبه‌های خاص و منحصر به فرد پرهیز کنند.

گردشگری که کشور خود را برای دیدن کشور دیگری ترک کند جهانگرد و یا گردشگر خروجی می نامند. اگر گردشگری از یک کشور وارد کشور دیگری شود، به او جهانگرد یا « گردشگر ورودی » گفته می شود. اگر مردم در داخل مرزهای کشور خود مسافرت کنند به آن ها « گردشگر داخلی » می گویند. « گردشگران محلی » کسانی اند که در محدوده شهرها و مناطق خود مسافرت می کنند.

به طور کلی می توان گردشگری را به چند دسته تقسیم کرد:

- سفر به اماکن مذهبی و زیارتی
- سفر به مناطق طبیعی
- سفر به مکان های تاریخی
- سفر درمانی

۴-۳- گردشگری مذهبی

گردشگری مذهبی که معمولاً از آن به عنوان گردشگری دین اشاره می شود شکلی از گردشگری است که در آن مردم دین دار (با اعتقاد) به طور انفرادی یا گروهی به دلایل زیارتی، تبلیغات مذهبی یا تفریحی (تحقیقی) سفر می کنند. بدون تردید، یکی از مهم ترین و کهن ترین عوامل و انگیزه های مسافرت انسان باورهای مذهبی و احساسات دینی بوده است. انسان از ابتدای تاریخ مکان هایی را مقدس می دانسته است و به منظور تأمین نیازها و خواسته های روحی، روانی و مادی خود و از ترس بلایای طبیعی و غیر طبیعی که زندگی او را تهدید می کرده، به زیارت و دیدن آن مکان های مقدس می رفته است (یگانگی و باش آفشار، ۱۳۹۱: ۵).

در واقع گردشگری مذهبی به قدمت فرهنگ مذهبی است که در فرهنگهای باستانی و جدید مطرح بوده است اگر نگاهی به تاریخ گذشته در زمینه سفرها و گردشهای مذهبی داشته باشیم به سفرها و گردشهای مذهبی چون مراسم مقدس یونانیان باستان به معابد آیلون، رئوس و سفرهای ایرانیان باستان به معبد آنهیتا در کنگاور، سفرهای هندوها به معابد هندویسم، رودخانه گنگ، سفرهای چینی ها به معابد تائویسم و سفرهای اعراب قبل از اسلام به مکه و سفرهای یهودیان به بیت الحکم، معبد سلیمان، اورشلیم و... برمی خوریم که هر یک به گونه ای، قدمت و رواج این شکل از گردشگری را در ملل مختلف نشان می دهند (رحمانی، ۱۳۸۹: ۳-۴).

نکته قابل توجه در این زمینه، این است که گردشگری مذهبی تنها شکل از اشکال گردشگری می باشد که بر موانع آب و هوایی غلبه می نماید. بدین ترتیب با تغییرات فصل و تحولات آب و هوایی مشاهده می شود که تعداد گردشگران مراکز مذهبی دچار تغییر نمی شود (ابراهیم زاده و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۱۶).

اگر چه ادبیات توسعه گردشگری توجه کمتری به گردشگری مذهبی معطوف داشته است، اما با این حال این شکل از گردش تاثیر زیادی بر جوامع انسانی بر جایی نهاده است. زیارت حاصل از گردشگری مذهبی همچنین تغییرات زیادی در حرکات جمعیتی همانند زمینه سازی برای ایجاد تجارت و کسب و کار، تغییرات فرهنگی، همبستگی های سیاسی را سبب شده است. زیارت یکی از پدیده های مذهبی و فرهنگی است که در جوامع انسانی به بهترین شکل شناخته شده است و یکی از مهمترین مشخصه های اصلی مذاهب جهان، بوداییسم، هندویسم، اسلام، یهودیت و مسیحیت است.

زیارت یک نوع گردش مذهبی و روحانی است که به واسطه حرکت جمعیت در مکانهای مذهبی به وجود می آید (رحمانی، ۱۳۸۹: ۶۹-۷۰). در فرهنگ معین بقعه پاره ای زمین ممتاز از زمین حوالی مزار ائمه و بزرگان دین، مدفن متبرک، قطعه زمینی که زیارتگاهی در آن قرار گرفته باشد، است. همچنین، جای مقام، صومعه، خانقاه و همچنین بنا، عمارت خانه و سرای یاد شده و جمع آن بقاع است. بنا بر فرموده ی پیامبر (ص) زمین هایی که قبور سادات و امام زادگان در آن قرار دارد، از زمین های حوالی آن ممتاز و متبرک است و بر همین اساس، به این اماکن مقدسه، بقاع متبرکه گفته می شود (نادعلی پور، ۱۳۹۱: ۱۴-۱۵).

در عرف تشیع مراد از امامزاده، فرزندان یا فرزندزادگان ائمه اطهار (ع) است و اصطلاحاً از باب ذکر حال و اراده محل، به مدفن و مزار متبرکه آنان و بزرگان سادات، که در سراسر شهرها و روستاهای ایران پراکنده است، اطلاق می گردد (ناری ایبانه: ۱۳۳) در روستاهای شهرستان های مشهد به دلیل وجود بقاع متبرکه، گردشگری روستایی توسعه پیدا کرده است که توجه به این بقاع متبرکه و توسعه امکانات آنها باعث جذب گردشگر و توسعه گردشگری در این گونه روستاها می گردد.

۴-۵- سفر زیارتی

سفر زیارتی در معنای سنتی آن، سفری درونی است که نیروهای الهی و پدیده‌های پیچیده معنوی نیز، در آن دخیل هستند. به طور کلی انسان به هر دو نوع سفر، درونی و بیرونی نیاز دارد (هاردج، ۱۹۸۷-۸)

۴-۶- زیارت

زیارت یکی از شناخته شده ترین پدیده های مذهبی و فرهنگی جامعه بشری است. به استناد تعاریف سنتی و تاریخی، زیارت سفری فیزیکی برای یافتن حقیقت در مکانی مقدس است (Timothy, 2006 & Olsen).

زیارت به طور مرسوم سفر به زیارتگاه ها یا اماکن مذهبی است که با هدف ادای فرایض دینی یا نیاز معنوی انجام می شود، گفته می شود (Egresi et al, 2012).

زیارت از منظر جامعه شناسی زیارت کنشی معطوف به ارزش است و ان دسته یافتن به رستگاری و تقرب به خداوند شناخته می شود (بهروان، ۱۳۸۰: ۱۰)

۵- ارتباط بین زیارت و گردشگری

زیارت را می توان بخشی از گردشگری دانست ولی بر اساس تعاریف گوناگون گردشگری، برخی محققان بین زیارت و گردشگری تمایز قائل می شوند. گردشگری می تواند به عنوان فعالیت اوقات فراغت تعریف شود در حالیکه زیارت بیشتر یک سفر مقدس است. با اینحال، برای بخش گردشگری، زائران مانند گردشگران ساده رفتار می کنند، آن ها در سفرهای مذهبی همان نیازهایی گردشگران غیر مذهبی را دارند و علاوه بر این، آنها از جاذبه های معمول گردشگری مانند موزه ها، بازارها نیز بازدید می نمایند؛ تنها تفاوت آنها هدف از سفر است. (Mashhadigholam, Rojo, p 12, 2007)

۶- مذهب و گردشگری

گردشگری وسیله ای است که افراد را با مذاهب و فرهنگ های متفاوت به یکدیگر پیوند می دهد و به آنها کمک می کند تا همدیگر را با وجود تنش های سیاسی و اجتماعی، بهتر درک کنند. از نظر سازمان جهانی جهانگردی، مذهب به عنوان یکی از اصلی ترین انگیزه های سفر شناخته شده است (منشی زاده، ۱۳۹۳).

از نمونه سفرهای مذهبی میتوان به روز جهانی جوان اشاره کرد که به ابتکار واتیکان برای قوی تر کردن باورهای دینی در بین جوانان کاتولیک به صورت جهانی برگزار می شود. این سفر، یکی از بزرگترین آیین های مذهبی برای جوانان دنیا است و به عنوان نمونه در سال ۲۰۰۵ که در آلمان برگزار شد، بیش از ۴۳۵ هزار زائر از ۱۹۷ کشور در این مراسم مذهبی شرکت کردند (حاجی پور، ۱۳۸۸).

در اسلام نیز، آیین حج به عنوان یکی از بزرگترین مراسم مذهبی جهان سالانه بیش از ۲ میلیون زائر را در شهر مکه گردهم می آورد. پیشبینی می شود که گردشگری مذهبی عربستان سعودی در دهه آینده، هر ساله از رشدی ۲۰ درصدی بهره برد و تا سال ۲۰۲۰، تعداد ۴۳/۲ میلیون نفر از شهرهای مکه و مدینه دیدن کنند که این امر، مستلزم ۵۰ هزار اتاق اضافی در هتل ها و ۷۴ هزار واحد مبله در این مناطق خواهد بود (منشی زاده، ۱۳۹۳).

۷- گردشگری مذهبی در بررسی های قرآنی و روایی

قران که برای هدایت بشر نازل شده است، در ایه های بسیاری بر سیر و سفر تاکید داشته و در خطاب های مختلف از انسان دعوت می کند به مسافرت و زمین گردی (بپردازد) (رحیم پور و سید حسینی، ۱۳: ۱۳۷۹) قران کریم با به کارگیری واژه سیر در شکل های مختلف دستور به گردشگری میدهد یا به طور مستقیم (سوره عنکبوت ایه ۲۰، سوره روم ایه ۴۲، سوره نحل ایه ۳۶، سوره نمل ایه ۶۹، سوره انعام ایه ۱۱، سوره آل عمران ایه ۱۳۷) و یا به گونه استفهام (سوره یوسف ایه ۱۰۹، سوره روم ایه ۹، سوره فاطر ایه ۴۴، سوره غافر ایه ۲۱ و سوره محمد ایه ۱۰). اهداف و منافعی که قران از گردشگری بیان می دارد عبارتند از: دیدن آثار گذشتگان و عبرت آموزی و پند گیری، مسئله سپاس گذاری، خداشناسی، برای آگاهی از چگونگی از آفرینش، برای خردورزی در مسائل و آگاهی از وضعیت گذشتگان، برای آگاهی از سنت های گذشتگان که بیانیه ای برای مردم و سبب هدایت است، برخورداری تجاری و بازرگانی از سیر و سیاحت و گردش سرمایه و اقتصاد پویا و زنده، انتقال زبان و فرهنگ و تمدن و علوم خود خود را به دیگری و بهره مندی از علوم خود ان ها و انتقال و به قوم و منطقه خود

از سوی دیگر معصومین علیه السلام هم سیر و سفر را بسیار مورد تاکید قرار داده و به فواید گوناگون مسافرت اشاره کرده اند از آن جمله می توان از تحصیل سلامتی و نشاط جسم و روح، دانش اندوزی و کسب علم، آشنایی با بزرگان و اداب و اخلاق اجتماعی سایر ملت‌ها، پندگیری و عبرت آموزی، از بین رفتن غم‌ها و رنج‌ها، تامین معیشت و کسب شغل، تفکر در نعمات الهی، تفریحات سالم و گذراندن اوقات فراغت، یاد کدذ(تنکابنی، ۱۳۷۷: ۱۴۹)

۸- سابقه پژوهش

آباد و همکاران (۲۰۱۶) در مطالعه ای با عنوان زیارت با روش ترکیبی کمی و کیفی پرداخته اند. نتایج این مطالعه حاکی از این می باشد که گردشگران مذهبی وفادارترین نوع شناخته شده از گردشگری هستند. بازدیدکنندگان سایت های میراث در امتداد مسیرهای مذهبی می توانند بعنوان توریست فرهنگی تعریف شوند. زیارت به گردشگر کمک می کند که درک عمیق تری به منظور کشف ابعاد جدید خودبدست آورند. موسوی و سلطانی (۱۳۹۳) تحلیلی بر نقش گردشگری مذهبی در توسعه شهری (مطالعه موردی: امامزاده جعفریزد) شاخص های گردشگری مذهبی با ۰۳۰۶ / بیشترین تاثیر و شاخص های مدیریتی با ۰۰۸۱ / کمترین تاثیر را در توسعه گردشگری مذهبی امامزاده جعفر دارد. موسوی و همکاران (۱۳۹۳) تحلیلی بر نقش مذهب در توسعه گردشگری مذهبی (زیارتگاه چکچک) وجود اماکن زیارتی زرتشتیان با ۰۸۲۲ / و پایبندی به آیین های مذهبی با ۰۷۵۲ / بیشترین تاثیر را در توسعه گردشگری مذهبی اردکان داشته، همچنین به ازای افزایش تعداد گردشگران، ساختار فضایی توسعه شهرستان افزایش می یابد.

رحمانی و همکاران (۱۳۹۲) برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری مذهبی در مناطق روستایی (مطالعه موردی روستاهای دارای مکان های مذهبی اورامان، تخت، نجار و هجیج) بروز تغییرات اقتصادی، اجتماعی و کالبدی، تشدید ارتباطات اجتماعی و اقتصادی، افزایش احساس امنیت اجتماعی، کاهش تنش اجتماعی در کنار آلودگی های زیست محیطی از جمله اثرات گردشگری مذهبی است.

ابراهیم زاده و کاظمی راد (۱۳۹۰) برنامه ریزی استراتژیک توسعه گردشگری، با تاکید بر گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهر قم) تقویت فضاهای سرگرمی و تفریحی و فضاهای سبز و تقویت جاذبه های طبیعی به عنوان عنصر مکمل گردشگری مذهبی در تمام طول سال، برای جلوگیری از فصلی شدن گردشگری شهری و افزایش مدت اقامت گردشگران در شهر ضروری و باعث ایجاد اشتغال و درآمد پایدار میشود.

احمدی و سبزیآبادی (۱۳۹۰) تحلیلی بر ظرفیت های توسعه گردشگری مذهبی - فرهنگی کلانشهر قم استفاده بهینه از جاذبه های مذهبی، تاریخی، فرهنگی در کنار سواوری اقتصادی منجر به ترویج ارزش ها و فرهنگ اسلامی و غنا بخشیدن به فرهنگ معنوی در سطوح بین المللی، منطقه ای و ملی میشود.

تقوایی و همکاران (۱۳۸۹) تحلیلی بر توسعه گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهرستان نورآباد ممسنی) می توان به احیای امامزاده ها و تبدیل آن ها به مکانی جهت جذب گردشگران مذهبی اقدام کرد.

وارثی و حیدری (۲۰۱۰) در مقاله خود بر روی گردشگری اسلامی بین مسلمانان تاکید کرده و سعی دارند با تجزیه و تحلیل این نوع گردشگری و بسط و معرفی آن، بر روی نقش آن بر روی همگرایی کشورهای اسلامی تاکید می کنند.

نهبوندی و دیگران (۱۳۸۹) در طول مطالعه خود چند هدف را دنبال کردند: نخست روشن کردن مفاهیم حوزه زیارت و گردشگری مذهبی. سپس بررسی آمار موجود ایران در این زمینه و در ادامه مطالعه ای روی مسافرین مسجد جمکران انجام شد. سپس با جمع بندی نظریه ها و تحقیقات انجام شده، با استفاده از مدل SWOT فرصت ها و تهدیدهای پیش روی گردشگری زیارتی در ایران مورد تحلیل قرار گرفت.

۸- روش تحقیق

این مطالعه تحلیلی - توصیفی می باشد و هدف از آن تحلیلی بر نقش بقاع متبرکه در توسعه گردشگری مذهبی (مطالعه موردی بقاع متبرکه بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد) می باشد.

به طور کلی اطلاعات مورد نیاز برای انجام پژوهش از دو روش جمع آوری می شود:

الف) روش کتابخانه ای: در این روش برای جمع آوری اطلاعات مربوط به ادبیات موضوع و پیشینه ی تحقیق از کتاب ها، پایان نامه ها، مقالات و پایگاه های اطلاعاتی استفاده می شود.

ب) روش میدانی: در این روش با طراحی پرسشنامه و توزیع آن بین نمونه ی آماری، اطلاعات مورد نیاز بوسیله پرسشنامه جمع آوری می شود.

در پژوهش‌های توصیفی عموماً از روش‌های مطالعه کتابخانه‌ای و بررسی متون و محتوای مطالب و نیز روش‌های میدانی نظیر پرسشنامه، مصاحبه و مشاهده استفاده می‌شود. به‌طورکلی پژوهش‌های توصیفی را می‌توان به سه گروه پیمایشی یا زمینه‌یاب، ژرفانگر و تحلیل محتوا تقسیم کرد. پژوهش توصیفی - پیمایشی به مطالعه ویژگی‌ها و صفات افراد جامعه می‌پردازد و وضعیت فعلی جامعه آماری را در قالب چند صفت یا متغیر مورد بررسی قرار می‌دهد (حافظ نیا ۱۳۸۴، ۱۲۰). این پژوهش با بهره‌گیری از روش توصیفی و تحلیلی و نیز اسنادی - کتابخانه‌ای انجام گرفته است. در واقع برای انجام تحقیق، ابتدا مطالعات اکتشافی از اسناد تاریخی، منابع آماری و... انجام گرفته و سپس با مطالعه اسناد و میدانی راجع به موضوع مورد مطالعه فرایند تحقیق تکمیل شده است.

۹- محیط تحقیق

۹-۱- معرفی بخش سرفاریاب

بخش سرفاریاب از توابع شهرستان چرام در استان کهگیلویه و بویراحمد کشور ایران می‌باشد. از لحاظ تقسیمات کشوری بخش سرفاریاب متشکل از دو دهستان سرفاریاب و پشته زیلائی می‌باشد. این بخش دارای یک شهر به نام «سرفاریاب» و ۷۵ روستا و آبادی دارای سکنه در ۳۵ کیلومتری شمال شرق دهدشت واقع شده است. دهستان سرفاریاب در بهمن ماه ۱۳۸۳ به بخش سرفاریاب تبدیل شد. از لحاظ موقعیت جغرافیایی در مرکز استان کهگیلویه و بویراحمد واقع شده که از شمال و شرق به بخش‌های مرکزی کهگیلویه، لوداب، کبگیان و بخش‌های مرکزی شهرستان‌های دنا و بویر احمد و از ناحیه غرب و جنوب نیز به بخش مرکزی و چرام متصل شده است. مساحت بخش سرفاریاب ۵۸۰ کیلومتر مربع می‌باشد. بخش سرفاریاب دارای ۲۲۰۰ خانوار و بنا بر سرشماری مرکز آمار ایران جمعیت این بخش در سال ۱۳۹۵ برابر با ۱۱/۲۵۸ نفر بوده است. ساکنین این بخش متشکل از طایفه‌های سادات امام زاده علی (ع) شامل: تیره‌های ابراهیمی، نعمت‌الهی، موسایی، خلیفه‌ای و زبیری و طوایف سادات شیخ‌هاییل، مشایخ، زیلائی (نویی)، خواجه، تامرادی، دشمن‌زیاری و... می‌باشند که اغلب به کشاورزی و دامپروری سنتی مشغول‌اند. مردمان بخش سرفاریاب زبان و گویشی لری دارند. از نظر آب و هوایی در منطقه‌ای معتدل واقع شده که زمستانی سرد و تابستانی معتدل دارد. از نظر توپوگرافی، منطقه‌ای کوهپایه‌ای با کوه‌های سر به فلک کشیده مانند (کوه نیر، کوه سیاه، کوه پهن و...) و جنگل‌های انبوه با درختانی همچون (بلوط، زالزالک، پسته کوهی و...) دارا می‌باشد.

وجود بقعه متبرکه که ۱۸ امامزاده واجب‌التعظیم از جمله: امامزاده علی (ع) در روستای سادات، امامزاده شاه حمزه پنج کیلومتری شهر سرفاریاب، امامزاده اسماعیل در روستای دلیاسیر، امامزاده سید جلال‌الدین در روستای تیرابگون، امامزاده شاه رجب در روستای گوشه، امامزاده امیر صفدر در روستای دلی‌دهنو، امامزاده یحیی در روستای شیخ‌هاییل و امامزاده محمود و... در این بخش باعث سعادت و رونق شده‌اند. این بخش دارای یک شهرداری، ۲۰ دهیاری، ۱۸ نهاد، اداره و نمایندگی ادارات دولتی، سه مرکز بهداشتی درمانی در روستاهای سادات، سواری و شهر سرفاریاب می‌باشد.

نقشه منطقه چرام = سرفاریاب

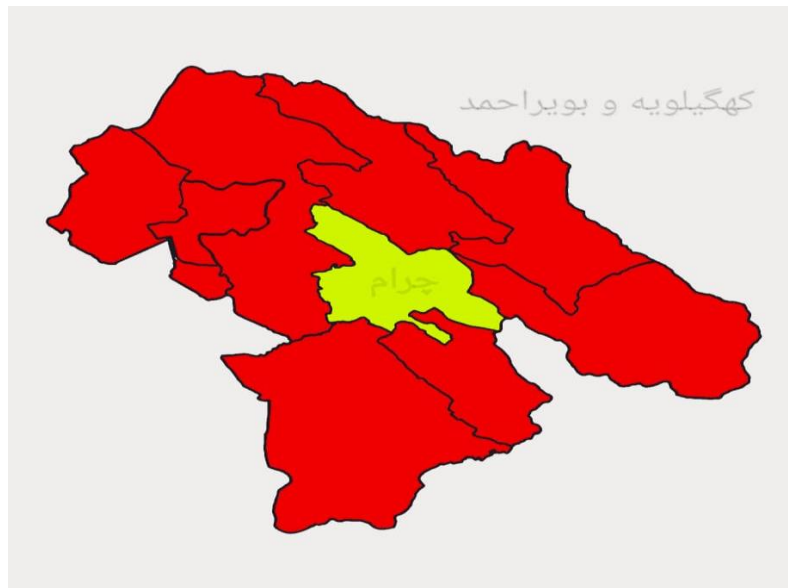

۹-۲- سیمای استان کهگیلویه و بویراحمد

استان کهگیلویه و بویراحمد از استان های کشور ایران، مرکز آن شهر یاسوج می باشد و با مساحتی حدود ۱۶ هزار و ۳۴۹ کیلومتر مربع، بین ۳۰ درجه و ۹ دقیقه تا ۳۱ درجه و ۳۲ دقیقه عرض شمال و ۴۹ درجه و ۵۷ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۴۲ دقیقه طول شرق واقع شده است و سرزمینی نسبتاً مرتفع و کوهستانی، که قله دنا با ارتفاع ۴۴۰۹ متر بلندترین نقطه استان و پستترین ناحیه آن لیستر با ارتفاع ۵۰۰ متر از سطح دریا می باشد. استان کهگیلویه و بویراحمد از جمله استان های جنوب غربی ایران به شمار می رود که با پنج استان همسایه است: از شرق با استان اصفهان و فارس، از جنوب با استان بوشهر، از غرب با خوزستان و از شمال با چهارمحال و بختیاری. استان کهگیلویه و بویراحمد از نظر جغرافیایی به دو ناحیه وسیع سردسیری (بویر احمد) و گرمسیری (کهگیلویه) تقسیم می شود. این استان از نظر جمعیت و مساحت از استان های کوچک ایران و در هر دو مورد رتبه ۲۸ را در بین ۳۲ استان کشور دارا می باشد. بزرگترین و پرجمعیت ترین شهرستان استان، شهرستان بویراحمد به مرکزیت یاسوج و کوچکترین آن شهرستان باشت می باشد.

از نظر جمعیت، جمعیت استان کهگیلویه و بویراحمد بر پایه سرشماری مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ برابر با ۷۱۳ هزار و ۵۲ نفر بوده و این استان به ۸ شهرستان و ۱۶ بخش تقسیم شده است.

نقشه استان کهگیلویه و بویر احمد = چرام

۱۰- معرفی امامزاده های شاخص و اماکن متبرکه بخش سرفاریاب

۱۰-۱ امامزاده علی (ع) سادات

بقعه متبرکه امامزاده علی (ع) در دوره صفویه ساخته شده و در سال ۱۳۵۳ به ثبت ملی رسیده و و قدمتی ۷۰۰ سال دارد. استان مقدس امامزاده علی (ع) در روستای سادات بخش سرفاریاب از توابع شهرستان چرام در استان کهگیلویه و بویراحمد واقع شده است. این امامزاده در یکی از روستاهای گردشگری و در دره ای معتدل و در ۷۵ کیلومتری شهرستان چرام و ۸۵ کیلومتری غرب یاسوج مرکز استان واقع شده است. این امامزاده یکی از مهمترین مرقد های زیارتی استان کهگیلویه و بویراحمد و از نوادگان امام محمد تقی (ع) است. نام این امامزاده در ابتدا ابوعلی یا آل علی و بنا به کثرت الفاظ در گویش محلی به "پیراعلی" سپس به "پیرعلی" بوده و اکنون به امامزاده علی سادات (ع) شهرت یافته است. (خبرگزاری رضوی)

۱۰-۲- امامزاده محمود(ع)

بنا به کثرت الفاظ به (ممو) شهرت دارد بقعه متبرکه آن در شمال تنگ پیرزال با نام روستای امامزاده محمود از توابع بخش سرفاریاب شهرستان چرام بر روی تپه ای طبیعی که پیرامون آن در فاصله نزدیک قبور قدیم در فاصله دورتر، انبوه درختان جنگلی(بلوط) فراگرفته است واقع شده است. صاحب بقعه شخصی از سادات علوی از اعقاب امام موسی بن جعفر(ع) که به امر امام زاده علی(ع) به همراه امامزاده محمود(محمید) و احمد بن موسی(میرسالار) با جمعی دیگر جهت تبلیغ و نشر دین مبین اسلام به منطقه مورد نظر اعزام شده اند.

۱۰-۳- امامزاده اسماعیل(ع)

بقعه این امامزاده در ضلع غربی روستای برآفتاب دلیاسیر سرفاریاب شهرستان چرام در وسط قبرستان تاریخی دوره اسلامی در فاصله ۲۴ کیلومتری شهر چرام و ۲۵ کیلومتری شهر دهدشت قرار گرفته است. بنای بقعه در ابتدا گچی بوده ولی اکنون از طرف اداره اوقاف و امور خیریه در حال بازسازی می باشد. این امامزاده یک سید علوی بوده که در حین عبور از این منطقه به علت عطش تشنگی ابتدا کور، سپس شهادت رسیده است.

۱۰-۴- امامزاده سیدجلال الدین(ع)

این امامزاده در روستای تیرآبگون و در حد ۳ کیلومتری مرکز بخش می باشد، امامزاده از نوادگان امام موسی کاظم است. امامزاده سید جلال الدین از طرف امامزاده علی جهت نشر احکام و تبلیغات دینی به دلیاسیر(سرفاریاب کنونی) عزیمت نمود و در این محل که هم اکنون روستای تیرآبجون(تیرآبگون) سکونت اختیار کرد و در سن ۶۵ سالگی لبیک حق را اجابت فرمود. مرقد مطهر آن حضرت به وسیله میرزا الخ بیگ نوه امیر تیمور گرگانی توسط معماران سمرقند بخارایی همراه سبک سلیقه افغانی بقعه ای برگرد مزار کثیر الانوارش احداث گردید.

۱۰-۵- امامزاده حمزه(ع)

آستان مقدس این بزرگوار در میان تنگه ای به نام "تنگ نالی" در شوار کمر زرد و کوه نیر(نور) مجاوره جاده جدید سرفاریاب به یاسوج و در فاصله ۵ کیلومتری از شهر سرفاریاب واقع شده است.

این بقعه یکی از مقایر معتبر سرفاریاب شهرستان چرام می باشد. که از زمان های گذشته مورد توجه مردم با ایمان و مکانی برای تمسک و توسل اهل معرفت بوده است. شفابخشی و کرامت متعددی که با متوسل شدن حاجتمندان به این امامزاده عالی مقام ظاهر شده، سیل مشتاقان را به سوی این پایگاه عظیم دینی مذهبی سرازیر کرده است و نسب این بزرگوار از اعقاب امام زین العابدین (ع) نام می برد و لذا مردم محلی هم را روزگار قدیم اعتقاد دارند، ایشان از نوادگان همین امام همام است و هم اکنون از طرف اداره اوقاف و امور خیریه در حال بازسازی می باشد.

۱۰-۶- امامزاده یحیی(ع)

بقعه متبرکه امامزاده یحیی(ع) ملقب به نجم الشرف می باشد. نسبت شریف آن حضرت به اعتبار تاریخی و اقوال اعتقادات منطقه ای از نوادگان امام موسی بن جعفر(ع) و یکی از نقبای عالی مقام بلادشاپور و ارجان در عصر خویش بوده است. در ضلع غربی روستای شیخ هاییل از توابع بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد، در ۴۰ کیلومتری شهر دهدشت واقع شده است. روستای شیخ هاییل از شمال به کوه پیازی و نور و روستای بید انجیر، از جنوب به کوه برو و سیاه و تنگ انار و بیدک علیاء و سفلی، از مغرب به روستای قلغه گل و عمارت و از مشرق به جورک علیاء و سفلی سیلارستان تامرادی محدود و محصور شده است.

۱۰-۷- امامزاده صفدر(ع)

امیر صفدر(رحمه الله علیه) یکی از سرداران بزرگ در زمان زعامت امامزاده علی(ع) بوده که مجاهدتهای فراوانی داشته است. زیارتگاه امیر صفدر در ۳ کیلومتری جنوب شهر سرفاریاب بر فراز تپه ای بلند در روستای دلی دهنو(گرگیو) واقع گردیده است.

۱- اطلاعات اماکن متبرکه بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد

ردیف	نوع مکان متبرکه	نام مکان متبرکه	آبادی، روستا
۱	امام زاده	امام زاده علی (پیر علی)	سادات
۲	امام زاده	امام زاده حمزه (شاه حمزه)	سه کیلومتری شهر سرفاریاب
۳	امام زاده	امام زاده یحیی	شیخ هابیل
۴	امام زاده	امام زاده سید جلال الدین	تیرابگون
۵	امام زاده	امام زاده پیرمحمود	امام زاده محمود
۶	امام زاده	امامزاده اسماعیل	دلیاسیر
۷	امام زاده	امام زاده صفدر	دلی دهنو
۸	امام زاده	امام زاده محمد	سواری
۹	امام زاده	امام زاده محمود	سواری
۱۰	امام زاده	امام زاده رجب عبدال	گوشه علیا
۱۱	امام زاده	امام زاده داوود عبدال	مندان
۱۲	امام زاده	امام زاده سید احمد	مندان
۱۳	امام زاده	امام زاده شاه سپهدار	مندان
۱۴	امام زاده	امام زاده شهسوار	مندان
۱۵	امام زاده	امام زاده محمد	پشت چنار
۱۶	امام زاده	امام زاده سید عابدین	تیرابگون
۱۷	امام زاده	امام زاده بی بی شاه مارون	تیرابگون
۱۸	امام زاده	امام زاده پیر سرای	ده خلیفه ای
۱۹	امام زاده	امام زاده پیر پهلوان	عزیزی سفلا

مطالعات انجام گرفته نشان داد، که در بخش سرفاریاب ۱۹ امام زاده والا مقام وجود دارد، که ۱ امام زاده در سادات، ۱ امام زاده در سه کیلومتری شهر سرفاریاب، ۱ امام زاده در شیخ هابیل، ۳ امام زاده در تیرابگون، ۱ امام زاده در روستای امام زاده محمود، ۱ امام زاده در دلیاسیر، ۱ امام زاده در دلی دهنو، ۲ امام زاده در سواری، ۱ امام زاده در گوشه علیا، ۴ امام زاده در مندان، ۱ امام زاده در پشت چنار، ۱ امام زاده در ده خلیفه ای و ۱ امام زاده در عزیزی سفلا وجود دارد.

۲- وضعیت بنا(ساختمان) اماکن متبرکه سرفاریاب

مکان متبرکه	وضعیت بنا (ساختمان)
امام زاده علی	بنا قدیم(تاریخی)
امام زاده حمزه	بنا جدید(در حال ساخت)
امام زاده یحیی	بنا جدید

بنا قدیم	امام زاده سید جلال الدین
بنا جدید(در حال ساخت)	امام زاده اسماعیل
بنا قدیم	امام زاده پیر محمود
بنا جدید(در حال ساخت)	امام زاده صفدر
فاقد بنا	امام زاده محمد(سواری)
فاقد بنا	امام زاده محمود
فاقد بنا	امام زاده رجب عبدال
فاقد بنا	امام زاده داوود عبدال
فاقد بنا	امام زاده سید احمد
فاقد بنا	امام زاده شاه سپهدار
فاقد بنا	امام زاده شهسوار
فاقد بنا	امام زاده محمد(پشت چنار)
فاقد بنا	امام زاده سید عابدین
فاقد بنا	امام زاده بی بی شاه مارون
فاقد بنا	امام زاده پیر سرای
فاقد بنا	امام زاده پیر پهلوان

بر اساس مطالعات انجام گرفته از ۱۹ امام زاده بخش سرفاریاب، ۷ امام زاده دارای بنا یا ساختمان هستند که از این ۷ امام زاده ۳ امام زاده دارای بنای قدیمی و تاریخی و ۴ امام زاده دیگر دارای بنای جدید یا در حال ساخت بنای جدید هستند و ۱۲ امام زاده دیگر فاقد بنا یا ساختمان هستند
۳ - فراوانی تعداد اماکن متبرکه استان کهگیلویه و بویراحمد

استان	فراوانی
کهگیلویه و بویراحمد	۲۵۸

مطالعات انجام گرفته نشان داد که استان کهگیلویه و بویراحمد دارای ۲۵۸ اماکن متبرکه می باشد

۴- فراوانی بر حسب نوع اماکن متبرکه استان کهگیلویه و بویراحمد

نوع اماکن متبرکه	فراوانی
امام زاده	۲۵۰
آرامگاه	۵
قدمگاه	۳

مطالعات انجام گرفته نشان داد که از ۲۵۸ اماکن متبرکه استان کهگیلویه و بویراحمد ۲۵۰ امام زاده، ۵ آرامگاه و ۳ قدمگاه می باشد

۵- فراوانی موقعیت مکانی(آبادی، روستا و شهر) اماکن متبرکه سرفاریاب
مطالعات انجام گرفته نشان داد، که در بخش سرفاریاب ۱۹ امام زاده والا مقام وجود دارد، که ۱ امام زاده در سادات، ۱ امام زاده در دلیاسیر، ۱ امام زاده در سرفاریاب، ۲ امام زاده در سواری، ۱ امام زاده در گوشه علیا، ۱ امام زاده در روستای امامزاده محمود، ۱ امام زاده در شیخ هاییل، ۴ امام زاده در مندان، ۱ امام زاده در دلی دهنو، ۱ امام زاده در ده خلیفه ای، ۱ امام زاده در عزیزی سفلا، ۳ امام زاده در تیرابگون، ۱ امام زاده در پشت چنار وجود دارد.

۶- فراوانی بر حسب قرارگیری اماکن متبرکه در شهرستان های کهگیلویه و بویراحمد مطالعات انجام گرفته نشان داد که از ۲۵۸ اماکن متبرکه استان، ۳۲ در بویراحمد، ۵۷ کهگیلویه، ۴۵ گچساران، ۲۱ بهمنی، ۱۸ دنا، ۳۵ چرام، ۴۰ باشت و ۱۰ لنده می باشد.

شهرستان	فراوانی
بویراحمد	۳۲
کهگیلویه	۵۷
گچساران	۴۵
بهمنی	۲۱
دنا	۱۸
چرام	۳۵
باشت	۴۰
لنده	۱۰

از راست به چپ

امامزاده علی(ع) - امامزاده حمزه(ع) - امامزاده سید الجلال الدین(ع)
امام زاده محمود(ع) - امامزاده اسماعیل(ع) - امامزاده یحیی(ع)

۱۱- بحث و نتیجه گیری

امروزه گردشگری به عنوان یکی از بزرگ ترین منابع اقتصادی جهان به شمار می رود، از این رو بسیاری از کشورها در رقابتی نزدیک و فشرده، در پی افزایش بیش از پیش منافع و عواید خود از این فعالیت بین المللی اند. ایران نیز با داشتن جاذبه های گردشگری و تنوع اقلیمی کم نظیر در دنیا و جایگاه با ارزش گردشگری در جهان، و بخصوص گردشگری مذهبی می تواند به عنوان یک رویکرد جدید، رشد و توسعه بسیاری در کشور ما داشته باشد. از این رو با توسعه فعالیت های گردشگری و شناساندن بخشی از جاذبه های جهانگردی ایران به خصوص در روستاها، می توان به بهبود و ارتقای سطح این فضاها کمک شایانی کرد و برای بهسازی و بازسازی کالبد اقتصادی و اجتماعی آنها گام های مؤثری برداشت.

گردشگری افراد را با مذاهب و فرهنگ های متفاوت به یکدیگر پیوند می دهد و به آنها کمک می کند تا همدیگر را با وجود تنش های سیاسی و اجتماعی، بهتر درک کنند. زیارت بخش مهمی از فعالیت های مربوط به گردشگری مذهبی را دربر می گیرد. اگر نگاهی به آیه ۱۵۶ سوره بقره بیندازیم، در می یابیم که در فرهنگ اسلامی هدف اصلی از خلقت، رشد و ارتقای معنوی است؛ از این رو یکی از راه های تقویت معنویت و ایجاد ارتباط با معبود، زیارت است. بسیاری از اوقات، مسیر زیارت همراه با عشق و از خودگذشتگی است. زیارت پیوند قلبی است نه محاسبه عقلی، لذا عمق و تأثیرگذاری آن نسبت به امور مادی به مراتب بیشتر است. آنچه زائر را به پیمودن راه ها و طی مسافتها و تحمل رنج و سفر واستقبال از خوف و خطر و امیدار، کشش درونی و علاقه قلبی اوست.

گردشگری مذهبی بر زیارت و حضور در اماکن مذهبی تأکید دارد. گردشگری مذهبی به عنوان یک تمرین اجتماعی در تغییر فرد و قراردادن وی در فضای اجتماعی دارای ویژگی های مهم فرهنگی - اجتماعی می باشد. اهمیت مقاصد مذهبی در زیارت در عصر جدید از میزبانی حجم گسترده زائرانی ناشی می شود که به صورت مداوم با فراز و نشیب های مختص به خود، جهت زیارت به آن مقاصد سفر می کردند. زیارت یکی از مصادیق کنش دینی است که در ادیان و مذاهب مختلف مورد تأکید قرار گرفته است. براین اساس، همه ساله جمعیت کثیری از کنشگران دین مدار در سراسر جهان به سوی اماکن مقدس مذهبی شتافته و آداب و مناسک زیارت را به جا می آورند. زیارت بعنوان کنش دینی، ارزشمندی خود را از تأکیدی که در متون مقدس بر آن رفته است، اخذ می کنند.

در این میان گردشگری مذهبی از رایج ترین اشکال گردشگری در سراسر جهان است که سابقه آن به قرون و اعصار گذشته مرتبط می گردد و بطور کلی شامل سفرها و بازدیدهایی می شود که اصلی ترین هدف آن ها تجربه مذهبی است. در کشور ما نیز، بقاع متبرکه (امامزاده ها) از جاذبه های اصلی گردشگری مذهبی بویژه در نواحی روستایی می باشند.

در این میان بقاع متبرکه (امامزاده ها) واقع در بخش سرفاریاب استان کهگیلویه و بویراحمد، تقریباً برای بسیاری از مردم جنوب و جنوب غربی کشور آشنا بوده و برای زیارت به این مکان های مقدس مشرف می شوند. ۷ امام زاده سرفاریاب شاخص سرفاریاب که هدف گردشگری خیل عظیم بسیاری از مردم جنوب و جنوب غربی کشور هستند

امام زاده علی (ع) سادات واقع در روستای سادات امامزاده علی، امام زاده حمزه واقع در سه کیلومتری شهر سرفاریاب، امام زاده یحیی (ع) واقع در روستای شیخ هاییل، امام زاده سید الجلال الدین واقع در روستای تیرابگون، امامزاده اسماعیل (ع) واقع در روستای دیلسیر، امامزاده محمود واقع در روستای امامزاده محمود در میانه تنگ پیرزال و امام زاده صفدر واقع در روستای دلی دهنو قرار دارند.

۱۲- منابع و ماخذ

- حیدری چپانه، رحیم (۱۳۸۷). مبانی برنامه ریزی صنعت گردشگری، انتشارات سمت، تهران، ص ۸۵.
- بدری، سید علی و طیبی، صدرالله (۱۳۹۱)، بررسی عوامل موثر بر هزینه های گردشگری مذهبی مطالعه ی موردی: شهر مشهد مقدس، مجله برنامه ریزی و توسعه گردشگری، سال اول، شماره ۱، تابستان ۱۳۹۱، ص ۱۵۵.
- تقوایی، مسعود و موسوی، سید علی و غلامی بيمرغ، یونس (۱۳۹۸) تحلیلی بر توسعه گردشگری مذهبی مطالعه موردی: شهرستان نورآباد ممسنی، فصل نامه علمی - پژوهشی فضای جغرافیایی سال دهم شماره ۳۱، ص ۴۲.
- زنهاوندی، مریم و نعمتی، فاطمه (۱۳۹۸) تهدیدها و فرصت های گردشگری زیارت ایران، فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات، سال ششم، شماره ۲۰، ص ۱۴۶.
- تیموتی، دالن جی و السن، دنیل اچ (۱۳۹۲). **گردشگری، دین و سفرهای معنوی**. ترجمه محمد قلی پور و احسان مجیدی فر، چاپ اول، تهران: جامعه شناسان.
- مومنی، مصطفی، صراغی، مظفر و محمد قاسمی خوزانی (۱۳۸۷). ساختار و کاکرد گردشگری مذهبی فرهنگی و ضرورت مدیریت یکپارچه در کلانشهر مشهد، جغرافیا و توسعه، شماره ۱۱: ۳-۱۵.
- رحمانی، خلیل. پورطاهری، مهدی. رکنالدین افتخاری، عبدالرضا (۱۳۹۲). برنامه ریزی راهبردی توسعه گردشگری مذهبی در مناطق روستایی مطالعه موردی روستاهای دارای مکان های مذهبی اورامان تخت، نجار و هجیج. برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره ۱۷، شماره ۱، ۶۴-۴۳.
- ابراهیمزاده، عیسی و کاظمی زاد، شمس الله و اسکندری ثانی، محمد؛ (۱۳۹۰)؛ برنامه ریزی استراتژیک توسعه گردشگری، با تأکید بر گردشگری مذهبی (مطالعه موردی: شهر قم)؛ پژوهش های جغرافیایی انسانی، شماره ۷۶، ۱۱۵-۱۴۱.

- وارثی، حمیدرضا و حیدری سورشجانی، رسول؛ (۲۰۱۰) نقش گردشگری اسلامی در همگرایی کشورهای اسلامی؛ چهارمین کنگره بین‌المللی جغرافیدانان جهان اسلام؛ زاهدان.
- نادعلی پور، مریم (۱۳۹۱) آثار و برکات فرهنگی زیارت بقاع متبرکه، دومین همایش بین‌المللی گردشگری دینی و توسعه فرهنگ زیارت، سازمان اوقاف و امور خیریه استان گلستان، ۱۴-۱۵
- یگانگی، کامران و باش افشار، سحر (۱۳۹۱) ارائه مدل مفهومی از گردشگری مذهبی، اولین همایش بین‌المللی مدیریت گردشگری و توسعه پایدار، دانشگاه آزاد اسلامی مرودشت، ص ۸
- ناری ایبانه، علی اکبر، (نام و شهرت امام زادگان با نگاهی به منابع تاریخی و جغرافیایی) مجله میراث جاویدان، سال سیزدهم. شماره ۵۳، ص ۱۳۳
- بهروان، حسین (۱۳۸۶) جامعه‌شناسی زیارت؛ با تاکید بر نیازهای زائران در حرم امام رضا علیه السلام، مجله مشکوه، شماره های ۷۲ و ۷۳ : ۱۰۲ - ۸۷.
- تنکابنی، فرید (۱۳۷۷)، الحدیث (روایات تریبی از مکتب اهل بیت(ع))؛ دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ یازدهم، جلد دوم
- رحیم پور، علی و سید حسین، سید داوود؛ (۱۳۷۹)، سیمای جهانگردی اسلامی، محیا، تهران چاپ اول
- خبرگزاری رضوی، کد مطلب ۱۸۴۳۸، razavi.news
- وبلاگ رسمی امامزاده یحیی (ع) و سادات شیخ هابیل، yahya-maroon.blogfa.com
- پایگاه جامع امامزادگان و بقاع متبرکه ایران اسلامی، www.Emamzadegan.ir
- دهکده گردشگری روح الله پوش، touristvillagepoosh.ir

An analysis of the role of holy shrines in the development of religious tourism (Case study of the holy shrines of Sarfaryab section of Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad province)

Religious tourism is one of the major forms of tourism, which includes visiting religious places and performing religious duties. Pilgrimage tourism is one of the oldest forms in the past and one of the most prosperous tourism in the present time. In fact, in the category of cultural tourism, we should mention pilgrimage tourism and religious tourism. In the first type, the tourist travels only with the motive of visiting the places of his respect and belief, but in the second type, in addition to visiting holy places, he also travels and has fun. Pay. Therefore, in this study, pilgrimage tourism is expressed in the concept of religious tourism, because in the study area, in addition to the presence of the tombs of the Imams, the existence of pristine and beautiful nature is effective in attracting tourists.

Religious belief plays a role in religious tourism on the one hand, and on the other hand when tourists spend time visiting religious places. Another aspect of the fact is that these tourists have religious motives for traveling before they intend to travel. Pilgrimage is one of the examples of religious practice that has been emphasized in different religions and sects. This type of tourism in our country is more important due to the religious context as well as the pilgrimage attractions that exist in it and can increase macro and micro investments in rural areas, self-employment of villagers, development of rural tourism, recognition of attractions. Historically, naturally, religiously and provide better service to the villagers.

The purpose of this study is to provide a new description of religious tourism and its development in Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad provinces and especially Sarfaryab section. For this purpose, first the theoretical foundations of religious tourism were studied, then, the attractions of religious tourism in Sarfaryab were mentioned and the capacities of religious tourism in Sarfaryab were introduced. The research method of this study is direct observation of the capacities of the studied area and the use of documentary studies and secondary information. Finally, some suggestions for the development of religious tourism in the study area are presented.

Keywords: tourism, religious tourism, holy shrines, Sarfaryab, Kohgiluyeh and Boyer-Ahmad